

Οι επαγγελματίες υγείας του Ε.Σ.Υ. και πανδημία SARS-Cov-2. Επαγγελματική απόδοση και ψυχική υγεία

Αικατερίνη Σταυροπούλου¹, Κωνσταντινιά Καραθανάση²

1. ΤΕ Νοσηλευτικής, Γ.Ν. Αμαλιάδας

2. Καθηγήτρια ΣΕΠ, Διοίκηση Μονάδων Υγείας, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Εισαγωγή: Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας όρισε το 2021 ως Διεθνές Έτος Εργαζομένων Υγείας και Φροντίδας, αναγνωρίζοντας την επιρροή της πανδημίας στην ψυχική και σωματική τους υγεία.

Σκοπός: Η διερεύνηση της επιρροής της πανδημίας Covid-19 σε επαγγελματίες υγείας του ΕΣΥ, στην ψυχική υγεία και την επαγγελματική τους απόδοση.

Υλικό και μέθοδος: Διαδικτυακή μη πειραματική ποσοτική συγχρονική μελέτη 203 υγειονομικών δημοσίων δομών υγείας, με ερωτηματολόγιο που περιλάμβανε α) το «Health Worker's Perception Survey on Covid-19» β) το ερωτηματολόγιο Fear of Covid-19 και γ) ερωτηματολόγιο e-health. Η στατιστική ανάλυση έγινε με το στατιστικό πρόγραμμα SPSS – έκδοση 25, χρησιμοποιήθηκαν παραμετρικοί έλεγχοι t-test και one-way ANOVA ενώ το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας ορίστηκε στο 0,05.

Αποτελέσματα: Καθοριστικό ρόλο στην επαγγελματική απόδοση των επαγγελματιών υγείας παίζει η διαρκής πληροφόρηση και η παροχή του απαιτούμενου προστατευτικού εξοπλισμού. Γενικότερα δεν προέκυψαν υψηλά επίπεδα στρες (Μ.Τ.=1,40) και φόβου (Μ.Τ.=1,14) ενώ διαπιστώθηκε από τους ερωτώμενους ότι το γυναικείο φύλο παρουσιάζει υψηλότερα επίπεδα στρες και φόβου σε σχέση με τους άνδρες ($p=0,001$) και οι επαγγελματίες υγείας που ασχολούνται αποκλειστικά με τη φροντίδα ασθενών με Covid-19, διακατέχονται από υψηλότερα επίπεδα στρες ($p=0,039$). Επίσης, οι ερωτώμενοι με προϋπηρεσία ≥ 10 ετών παρουσίασαν μεγαλύτερα επίπεδα φόβου ($p=0,014$) και στρες ($p=0,044$) σε σχέση με εκείνους με προϋπηρεσία ≤ 10 ετών.

Συμπεράσματα: Η πληροφόρηση, η διάθεση των απαιτούμενων μέσων και η τήρηση των μέτρων προστασίας, αποτελούν μερικούς σημαντικούς παράγοντες που κατά τη διάρκεια της πανδημίας, επιδρούν καθοριστικά στα επίπεδα φόβου και στρες των εργαζομένων και κατ' επέκταση στην αποδοτικότητά τους.

Λέξεις Κλειδιά: άγχος, επαγγελματίες υγείας, επαγγελματική απόδοση, πανδημία, φόβος

Υπεύθυνος αλληλογραφίας: Κωνσταντινιά Καραθανάση
e-mail: k.karathanasi@gmail.com

Ημερομηνία υποβολής: 18/12/2022
Ημερομηνία δημοσίευσης: Ιούνιος 2023

Σημείωμα εκδότη: Η παρούσα δημοσίευση εκφράζει την προσωπική άποψη των συγγραφέων.

Αναφορά του άρθρου ως: Σταυροπούλου Α. & Καραθανάση Κ. (2023). Οι επαγγελματίες υγείας του Ε.Σ.Υ. και πανδημία SARS-Cov-2. Επαγγελματική απόδοση και ψυχική υγεία. *Ελληνικό Περιοδικό Νοσηλευτικής Επιστήμης* 16(2): 5-16, <https://doi.org/10.24283/hjns.202321>

ΒΑΣΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Η πανδημία και η επίδρασή της στην ψυχική και σωματική υγεία των εργαζομένων σε δημόσιες δομές υγείας
- Η εξισορρόπηση του ρόλου τους ως επαγγελματίες υγείας με τα οικογενειακά τους καθήκοντα έθεσε σε κίνδυνο την ανθεκτικότητά τους
- Οι επαγγελματίες υγείας γυναίκες παρουσιάζουν υψηλότερα επίπεδα στρες και φόβου
- Οι επαγγελματίες υγείας που φροντίζουν αποκλειστικά ασθενείς με Covid διακατέχονται από υψηλότερα επίπεδα στρες
- Οι επαγγελματίες υγείας με περισσότερα χρόνια υπηρεσίας παρουσιάζουν αυξημένα επίπεδα φόβου

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ψυχική υγεία επηρεάζει καθοριστικά τον τρόπο με τον οποίο ο άνθρωπος σκέφτεται, μαθαίνει, επικοινωνεί και εργάζεται. Ο εργασιακός χώρος και οι συνθήκες που επικρατούν επηρεάζουν καθοριστικά τη σωματική και ψυχική υγεία των επαγγελματιών υγείας, τον βαθμό ικανοποίησης από την εργασία και την ποιότητα ζωής, αλλά και την παρεχόμενη υγειονομική φροντίδα. Τα προβλήματα σε ψυχικό επίπεδο που αντιμετωπίζουν οι εργαζόμενοι, επιδρούν καταλυτικά στην αποτελεσματικότητα του έργου τους, μειώνοντας την αποδοτικότητα και την παραγωγικότητά τους και γενικότερα την ποιότητα των υπηρεσιών υγείας (Koinis et al., 2014).

Η σύγχρονη πραγματικότητα της πανδημίας Covid-19, έχει εμφανίσει παγκοσμίως περισσότερες από 150 εκατομμύρια περιπτώσεις και περισσότερους από 3 εκατομμύρια θανάτους. Από την αρχή, οι εργαζόμενοι στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, ήρθαν αντιμέτωποι με τεράστιο αριθμό ασθενών να αναζητούν ταυτόχρονα υγειονομική φροντίδα σε νοσοκομεία, αυξάνοντας τον φόρτο εργασίας και τη σωματική τους εξάντληση (Orsini et al., 2020). Σε συνδυασμό με τις λιγοστές πληροφορίες σχετικά με τον ίδιο τον ιό (μετάδοση, συμπτώματα, προστασία, κριτήρια νοσηλείας, ανάρρωση κ.λπ.) οι επαγγελματίες υγείας κλήθηκαν να λάβουν αποφάσεις σχετικά με την κατανομή της φροντίδας, χωρίς να έχουν την κατάλληλη γνώση και ενημέρωση (Buselli et al., 2020; Pappa et al., 2020).

Επιπλέον, ο SARS-COV-2 στο πρώτο κύμα μετάδοσης, που χαρακτηρίστηκε ιδιαίτερα από ανεπάρκεια Προσωπικού Προστατευτικού Εξοπλισμού (ΠΠΕ), επέφερε υψηλό ποσοστό μόλυνσης, μεταξύ των ιδίων των επαγγελματιών υγείας και τον κίνδυνο μόλυνσης φίλων και συγγενών τους, καθορίζοντας την αύξηση του αισθήματος απομόνωσης και τον στιγματισμό αυτής της πληθυσμιακής ομάδας (Huang et al., 2020; De Sio et al., 2020; Ramaci et al., 2020).

Καταστάσεις που επιβάλλουν τους ασθενείς να νοσηλεύονται και να καταλήγουν μόνοι τους και τους συγγενείς να ενημερώνονται υπό ιδιαίτερες συνθήκες, προκαλούν ψυχικό τραύμα και υψηλό κίνδυνο ακραίου στρες και εξάντλησης (Buselli et al. 2020).

Έρευνες από όλο τον κόσμο έχουν ήδη διαπιστώσει ότι οι επαγγελματίες υγείας έχουν σημαντικά επίπεδα αυτοαναφερόμενου άγχους, κατάθλιψης, αϋπνίας και ακόμη και συμπτωμάτων διαταραχής μετατραυματικού στρες (Digby et al., 2020; Krishnamoorthy et al., 2020; Pappa et al., 2020; Trumello et al., 2020). Μια πρόσφατη канаδική μετα-ανάλυση διαπίστωσε περαιτέρω ότι ο επιπολασμός της αϋπνίας φαίνεται να είναι περισσότερο από δύο φορές υψηλότερος μεταξύ των επαγγελματιών υγείας από ό, τι στον γενικό πληθυσμό (Cenat et al., 2020).

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία ο ανεπαρκής προσωπικός εξοπλισμός, η σωματική εξάντληση, η νοσοκομειακή μετάδοση, ο νοσοκομειακός κίνδυνος, οι μολύνσεις φίλων και συγγενών, το στίγμα, η απομόνωση, η απώλεια κοινωνικής υποστήριξης, η ανάγκη λήψης ηθικά δύσκολων αποφάσεων και προσαρμογής σε δραστηριότητες αλλαγές, μπορεί να έχουν δραματικές επιπτώσεις στη σωματική και ψυχική ευεξία των επαγγελματιών υγείας γεγονός που θέτει σε κίνδυνο την απόδοσή τους.

Υπό αυτό το πρίσμα, σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνηθεί το κατά πόσο οι επαγγελματίες υγείας του ΕΣΥ που ήρθαν αντιμέτωποι με τον SARS-Cov-2 επηρεάστηκαν η επαγγελματική τους απόδοση και η ψυχική τους υγεία. Συγκεκριμένα οι στόχοι της μελέτης αφορούν τη διερεύνηση των αντιλήψεών τους σχετικά με την πανδημία Covid-19, τις συνθήκες εργασίας, την πληρότητα των γνώσεων και της ενημέρωσης που λαμβάνουν και το βαθμό που αυτά επηρεάζουν την επαγγελματική τους απόδοση και τέλος να εξετασθεί ο βαθμός του άγχους και του φόβου που βιώνουν οι επαγγελματίες υγείας μπροστά στη πανδημία.

Τα υπό εξέταση ερευνητικά ερωτήματα είναι:

1. Ποιες είναι οι αντιλήψεις των επαγγελματιών υγείας για την ποιότητα και την ποσότητα της πληροφόρησης που δέχονται;
2. Ποιες είναι οι γνώσεις των επαγγελματιών υγείας (μετάδοση, διαχείριση περιστατικών, κ.α.) εν μέσω της πανδημίας Covid-19;
3. Ποιες είναι οι συνθήκες εργασίας των επαγγελματιών υγείας εν μέσω πανδημίας;
4. Σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η ψυχική υγεία των επαγγελματιών υγείας από την πανδημία;
5. Σε ποιο βαθμό βιώνουν οι επαγγελματίες υγείας άγχος και φόβο εν μέσω της πανδημίας;

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Σχεδιασμός

Πρόκειται για μια διαδικτυακή (e-survey/web survey) μη πειραματική ποσοτική συγχρονική μελέτη, που αφορά υγειονομικό προσωπικό/επαγγελματίες υγείας που εργάζονται σε δημόσια νοσηλευτικά ιδρύματα την εποχή της πανδημίας Covid-19.

Δείγμα μελέτης

Ο πληθυσμός της μελέτης περιελάμβανε δείγμα ευκολίας επαγγελματιών υγείας του Εθνικού Συστήματος Υγείας διαφόρων ειδικοτήτων που συμπλήρωσαν διαδικτυακά το ερωτηματολόγιο. Λόγω της πανδημίας και των δυσκολιών της δια ζώσης διανομής των ερωτηματολογίων, επιλέχθηκε η πραγματοποίηση διαδικτυακής έρευνας μέσω της ανάρτησης του ερωτηματολογίου στην ιστοσελίδα της Ένωσης Νοσηλευτών Ελλάδος και τελικά συμπληρώθηκαν 209 ερωτηματολόγια, εκ των οποίων κάποια αφαιρέθηκαν λόγω ελλιπή στοιχείων ή δεν είχαν συμπληρωθεί σωστά, με αποτέλεσμα ο τελικός αριθμός που χρησιμοποιήθηκε στη μελέτη ήταν 203.

Συλλογή δεδομένων

Η διανομή του ερωτηματολογίου έγινε ηλεκτρονικά με τη χρήση αντίστοιχων εργαλείων web εφαρμογής και αναρτήθηκε στην ιστοσελίδα της Ένωσης Νοσηλευτών Ελλάδος από 28/12/2020 έως 31/01/2021.

Το ερωτηματολόγιο «Health worker's perception survey on Covid 19» που χρησιμοποιήθηκε στη μελέτη ανακτήθηκε από παρόμοια έρευνα που έγινε στο Αφγανιστάν τον Απρίλιο του 2020 με τίτλο «Health worker's perception survey on Covid 19. Knowledge, attitude and practice assessment in eight provinces of Afghanistan» (Ahmady et al, 2020). Η μετάφρασή του έγινε με τη μέθοδο της αντίστροφης μετάφρασης από την Αγγλική γλώσσα στην Ελληνική και αντίστροφα, από ένα επαγγελματία

υγείας και έναν ανεξάρτητο (εκτός του υγειονομικού χώρου), παρουσιάζοντας σχεδόν πλήρη συμφωνία με το αρχικό αγγλικό κείμενο απαιτώντας μόνο κάποιες συνηθισμένες αλλαγές που διαμόρφωσαν αντίστοιχα την εκφώνηση των ερωτήσεων. Ο έλεγχος του αγγλικού κειμένου με εκείνο που προέκυψε από τη μετάφραση και αντίστοιχα έγινε από καθηγητή της Αγγλικής γλώσσας.

Επιπροσθέτως, ενσωματώθηκαν κάποιες ερωτήσεις κοινωνικο-δημογραφικού χαρακτήρα καθώς και μία ερώτηση με 10 υπο-ερωτήματα, για την ψηφιακή υγειονομική παιδεία (e-health) ενώ για την αξιολόγηση του φόβου για τον Covid-19 χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο FCV-19S των Ahorsu et al (2020). Πρόκειται για μια κλίμακα μέτρησης του φόβου για τον Covid-19 που μεταφράστηκε από την αγγλική γλώσσα στην ελληνική και περιλαμβάνει ερώτηση με κλίμακα Likert και διαβάθμιση από 0=διαφωνώ απόλυτα έως 4=συμφωνώ απόλυτα.

Η αξιοπιστία του ερευνητικού εργαλείου, δηλαδή η συνέπειά του και βαθμός συνοχής των ερωτήσεων εκτιμήθηκε με το συντελεστή αξιοπιστίας άλφα (alpha coefficient reliability) γνωστός και ως Cronbach α (πίνακας 1).

Θέματα ηθικής-Δεοντολογίας

Όλες οι διαδικασίες δεοντολογικών αρχών έχουν ακολουθηθεί σε αυτήν την έρευνα. Στην πρώτη σελίδα του ερωτηματολογίου της έρευνας, η μελέτη περιλάμβανε σαφή επιστολή διευκρινίζοντας το σκοπό της έρευνας, την εθελοντική συμμετοχή, τη διασφάλιση της ανωνυμίας των συμμετεχόντων καθώς και το χρόνο συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου που δεν υπερέβαινε τα 10 λεπτά.

Επιπλέον ζητήθηκε και δόθηκε η άδεια χρήσης των ερωτηματολογίων από τους δημιουργούς καθώς και η άδεια από τον πρόεδρο της Ένωσης Νοσηλευτών Ελλάδος (ENE) για την ανάρτηση του ερωτηματολογίου στην ιστοσελίδα της ENE για την συμπλήρωση του από τα μέλη της το οποίο και έλαβε χώρα από την 28 Δεκεμβρίου 2020.

Στατιστική Ανάλυση

Για την επεξεργασία και στατιστική ανάλυση των δεδομένων των ερωτηματολογίων χρησιμοποιήθηκε το Στατιστικό Πακέτο Ανάλυσης Κοινωνικών Επιστημών SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows (version 25). Για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν δείκτες περιγραφικής στατιστικής για την αποτύπωση μιας γενικής εικόνας του πως οι επαγγελματίες υγείας αντιμετωπίζουν τον Covid-19. Για τις

κατηγορικές μεταβλητές χρησιμοποιήθηκαν συχνότητες (v) και ποσοστά (%), ενώ για τις διατακτικές μεταβλητές χρησιμοποιήθηκαν η μέση τιμή (ΜΤ) και η τυπική απόκλιση (ΤΑ). Επιπρόσθετα, για να διερευνηθεί το κατά πόσο το επίπεδο φόβου των επαγγελματιών υγείας σχετίζεται με το επίπεδο στρες χρησιμοποιήθηκε ο συντελεστής συσχέτισης του Pearson. Τέλος, χρησιμοποιήθηκαν οι παραμετρικοί έλεγχοι t-test και one-way ANOVA με σκοπό να διερευνηθεί το κατά πόσο το επίπεδο φόβου και στρες των επαγγελματιών υγείας διαφοροποιείται σε στατιστικά σημαντικό βαθμό ως προς τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους. Η επιλογή παραμετρικών ελέγχων έγινε γιατί από την ανάλυση μέσω του ελέγχου Kolmogorov-Smirnov παρατηρήθηκε ότι οι κλίμακες φόβου και στρες ακολουθούν κανονική κατανομή. Το χρησιμοποιούμενο επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας, σε όλες τις στατιστικές δοκιμασίες ορίστηκε στο 0,05.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Συνολικά στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν 171 (84,2%) γυναίκες και 32 (15,8%) άντρες, το 66% (v=134) ήταν έγγαμοι και το 43,8% (v=89) των επαγγελματιών υγείας ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα 40-55 ετών. Μικρότερο ποσοστό του δείγματος καταγράφηκε στις ηλικιακές ομάδες 18-25 ετών (v=20, 9,9%) και άνω των 55 ετών (v=5, 2,5%). Επιπρόσθετα, ένα σημαντικό ποσοστό ήταν απόφοιτοι τεχνολογικής εκπαίδευσης (v=101, 49,8%) και πανεπιστημιακής εκπαίδευσης (v=41, 20,2%). Μικρότερο ποσοστό συμμετοχής προέκυψε για απόφοιτους δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (v=20, 9,9%), ενώ το 20,2% (v=41) των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι είχαν λάβει επιπλέον εκπαίδευση (μεταπτυχιακό/ διδακτορικό τίτλο σπουδών). Από την ανάλυση των εργασιακών χαρακτηριστικών του δείγματος προέκυψε ότι το 61,1% (v=124) των συμμετεχόντων ήταν νοσηλευτές με το 10,3% (v=21) να είναι ειδικευμένοι ιατροί. Επιπλέον, το 34% (v=69) του δείγματος δήλωσε ότι έχει εργασιακή προϋπηρεσία κάτω των 10 ετών ενώ το 66% (v=134) του δείγματος δήλωσε ότι έχει εργασιακή προϋπηρεσία άνω των 10 ετών. Τέλος, το 69% (v=140) εργάζονταν σε κυκλικό ωράριο ενώ το 54,2% (v=110) δήλωσαν ότι εργάζονται σε Γενικό Νοσοκομείο και το 69,5% (v=141) εργάζονταν σε δομή αναφοράς Covid-19 (πίνακας 2).

Αναφορικά με το φόρτο εργασίας κατά την πανδημία Covid-19, όπως φαίνεται και στον πίνακα 3 το 36% (v=73) των επαγγελματιών υγείας αναγνωρίζουν ότι τα τμήματα εξωτερικών ιατρείων υπολειπόμενα ενώ το 49,3% δηλώνει ότι υπάρχει αυξημένος ή πολύ αυξημένος φόρτος εργασίας στα τμήματα επειγόντων περιστατικών (ΤΕΠ).

Σχετικά με τις πηγές πληροφόρησης των επαγγελ-

ματιών υγείας σε ζητήματα σχετικά με τον Covid-19, το (52,2%) των επαγγελματιών υγείας αναζητά πληροφορίες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και από την επίσημη ιστοσελίδα του κράτους, ενώ το 41,9% ενημερώνεται από τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) και το 34,5% έχει λάβει εκπαίδευση από τη διοίκηση του νοσοκομείου που εργάζονται (πίνακας 4).

Όσον αφορά τη γνώση των επαγγελματιών υγείας αναφορικά με τον Covid-19 η πλειοψηφία αναγνωρίζει ότι ο ιός είναι θανατηφόρος (v=145, 71,4%) και ότι πρέπει να γίνεται απολύμανση του χώρου και του εξοπλισμού τουλάχιστον 1 φορά την ημέρα (v=182, 89,7%) ενώ το 89,7% (v=182) γνωρίζει ότι αντιγριπικός εμβολιασμός δεν είναι επαρκής για την πρόληψη του Covid-19 (πίνακας 5).

Η συντριπτική πλειοψηφία των επαγγελματιών υγείας αναγνωρίζει ως κατάλληλα μέτρα προφύλαξης τη χρήση γαντιών (v=200, 98,5%), τη χρήση χειρουργικής μάσκας (v=194, 95,6%), τη χρήση ειδικού ρουχισμού (v=198, 97,5), τη χρήση προσωπίδας/ γυαλιών (v=202, 99,5%) και τη χρήση μάσκας υψηλής αναπνευστικής προστασίας (N95) (v=187, 92,1%). (Πίνακας 6) Το 41,9% (v=85) δήλωσε ότι είναι σίγουροι ή απόλυτα σίγουροι ότι τους διατίθεται επαρκής Προσωπικός Προστατευτικός Εξοπλισμός (ΠΠΕ) ενώ ένα ποσοστό της τάξης του 27,6% (v=56) των επαγγελματιών υγείας αναγνώρισαν ότι δεν είναι καθόλου σίγουροι ή είναι λίγο σίγουροι για την επάρκεια του ΠΠΕ που τους διατίθεται. (Πίνακας 7) Το 49,3% (v=100) δήλωσε ότι είχαν λάβει εκπαίδευση στη χρήση του προτεινόμενου ΠΠΕ στην εργασία τους εντός των τελευταίων 6 μηνών, ενώ ένα σχετικά σημαντικό ποσοστό επαγγελματιών υγείας, της τάξης του 25,1% (v=51), δήλωσε ότι δεν είχε λάβει ποτέ εκπαίδευση στη χρήση του προτεινόμενου ΠΠΕ στο χώρο εργασίας τους. (Πίνακας 8)

Αναφορικά με τη διαχείριση του στρες το 96,1% (v=195) των επαγγελματιών υγείας βασίζεται σε επιβεβαιωμένες πηγές πληροφοριών για να ενημερωθεί για τον Covid-19 με σκοπό να διαχειριστεί το στρες. Μικρότερο αλλά σημαντικό ποσοστό των επαγγελματιών υγείας δήλωσαν ότι για να διαχειριστούν το στρες τους κοιμούνται περισσότερο, λιγότερο ή το ίδιο με το συνηθισμένο (v=119, 58,6%) και αναγνωρίζουν ότι θα σκεφτόντουσαν να λάβουν ψυχολογική υποστήριξη, αν αυτή ήταν διαθέσιμη (v=97, 47,8%). Από τα υπόλοιπα αποτελέσματα προκύπτει ότι το 51,2% (v=104) των επαγγελματιών υγείας αισθάνονται λύπη, θυμό ή εκνευρισμό, επειδή οι φίλοι ή οι αγαπημένοι τους έχουν αδικαιολόγητους φόβους ότι θα έρθουν αντιμέτωποι με την ασθένεια από την επαφή μαζί τους λόγω της δουλειάς τους και το 47,3% (v=96) αισθάνονται ότι έχουν υπερβολικό φόβο

και ανησυχία για τη δική τους υγεία και των αγαπημένων τους. (Πίνακας 9)

Στον Πίνακα 10 παρουσιάζονται τα ευρήματα της ανάλυσης σχετικά με διάφορες στρεσογόνες καταστάσεις που βιώνουν οι επαγγελματίες υγείας κατά τη διάρκεια του Covid-19. Η ανάλυση έδειξε ότι οι επαγγελματίες υγείας σχετικά νιώθουν κουρασμένοι (MT=2,68 TA=1,06), αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο να χαλαρώσουν ή να ηρεμήσουν (MT=2,40 TA=1,09), έχουν κεφαλαλγίες (MT=1,59 TA=1,20), πόνους που σχετίζονται με την ένταση (MT=1,59 TA=1,31) και χρησιμοποιούν καφεΐνη περισσότερο από το κανονικό (MT=1,49 TA=1,32). Η μέση τιμή για τη συνολική κλίμακα στρες βρέθηκε ίση με 1,40 (TA=0,85) δείχνοντας ότι οι επαγγελματίες υγείας δεν έχουν υψηλά επίπεδα στρες την περίοδο της πανδημίας καθώς η συγκεκριμένη κλίμακα μπορεί να πάρει τιμές μεταξύ 0 και 4 με τιμές κοντά στο 1 να αντικατοπτρίζουν χαμηλά επίπεδα στρες.

Από τον Πίνακα 11 προκύπτει ότι το 64% (n=130) των επαγγελματιών υγείας αισθάνονται φόβο για τον Covid-19, αλλά από την ανάλυση των φοβιών τους (πίνακας 12) φαίνεται ότι γενικότερα δεν εμφανίζουν ιδιαίτερα προβλήματα όπως να μην μπορούν να κοιμηθούν, να σκέφτονται ότι θα μολυνθούν ή θα χάσουν τη ζωή τους από τον covid. Μάλιστα η μέση τιμή για τη συνολική κλίμακα φόβου βρέθηκε ίση με 1,14 (TA=0,82) δείχνοντας ότι οι επαγγελματίες υγείας έχουν χαμηλό επίπεδο φόβου προς τον Covid-19 (τιμές κλίμακας μεταξύ 0=χαμηλά επίπεδα και 4=υψηλά επίπεδα).

Από τις συσχετίσεις που πραγματοποιήθηκαν βρέθηκε στατιστικά σημαντική συσχέτιση ($r=0,565$, $p=0,000$) του στρες που βιώνουν οι επαγγελματίες υγείας λόγω του Covid και του φόβου που αισθάνονται για τον Covid. (Πίνακας 13)

Από την περαιτέρω ανάλυση και τη συσχέτιση των επιπέδων στρες και φόβου με το φύλο διαπιστώθηκε ότι οι γυναίκες εμφανίζουν υψηλότερο επίπεδο φόβου αλλά και στρες σε σύγκριση με τους άντρες ($p=0,00$) (Πίνακας 14), ενώ στη συσχέτισή τους με τα έτη προϋπηρεσίας (πίνακας 15) φάνηκε ότι υπάρχει σημαντική διαφορά ως προς τα έτη προϋπηρεσίας των επαγγελματιών υγείας στο επίπεδο στρες ($F=3,205$ $p=0,014$) και φόβου ($F=2,497$ $p=0,044$) έναντι του Covid.

Στον Πίνακα 16 παρουσιάζονται τα αποτελέσματα του κριτηρίου ANOVA για τη διαφοροποίηση του επιπέδου στρες και του επιπέδου φόβου των επαγγελματιών υγείας ως προς το αν φρόντιζαν ασθενείς με Covid. Η ανάλυση έδειξε ότι δεν υπάρχει σημαντική διαφορά, στο επίπεδο φόβου ($F=1,826$ $p=0,126$) αλλά υπάρχει σημαντική διαφορά, στο επίπεδο στρες ($F=3,301$ $p=0,039$). Τα ευρήματα επίσης δείχνουν ότι οι επαγγελματίες υγείας

που φρόντιζαν ασθενείς με Covid εμφάνιζαν υψηλότερο επίπεδο στρες σε σχέση με αυτούς που δεν φρόντιζαν ασθενείς με Covid.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Οι εργαζόμενοι στην υγειονομική περίθαλψη που εμπλέκονται άμεσα στη φροντίδα ασθενών με Covid-19 διατρέχουν υψηλό κίνδυνο εμφάνισης ψυχολογικής δυσφορίας και άλλων συμπτωμάτων ψυχικής ασθένειας, όπως συμπτώματα μετατραυματικού στρες που με τη σειρά τους μπορεί να επηρεάσει την αποδοτικότητα τους στην εργασία τους (Liu et al., 2020; Robles et al., 2020). Τα ευρήματα της παρούσας έρευνας έδειξαν ότι οι επαγγελματίες υγείας είναι πληροφορημένοι αναφορικά με τον Covid-19 και οι περισσότεροι αναζητούν πληροφορίες για τον Covid-19 στην επίσημη ιστοσελίδα του κράτους αλλά και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και MME επιβεβαιώνοντας ευρήματα της βιβλιογραφίας ότι οι επαγγελματίες υγείας ακόμη και τώρα αναζητούν πληροφορίες μέσω του διαδικτύου (Ejeh et al., 2020; Buselli et al., 2020; Pappa et al., 2020).

Από την ανάλυση αναφορικά με τις γνώσεις και αντιλήψεις των επαγγελματιών υγείας για τον Covid-19, προέκυψε πως είχαν επαρκείς γνώσεις αλλά 3 στους 10 επαγγελματίες υγείας θεωρούν ότι ο ιός δεν είναι θανατηφόρος ενώ 1 στους 10 ότι ο αντιγριπικός εμβολιασμός είναι επαρκής. Τα αποτελέσματα γενικότερα επιβεβαιώνουν ευρήματα της βιβλιογραφίας ότι οι επαγγελματίες υγείας είναι σε επαρκή βαθμό ενημερωμένοι για την πανδημία (Ejeh et al., 2020; Pappa et al., 2020).

Αναφορικά με τις συνθήκες εργασίας των επαγγελματιών υγείας κατά την πανδημία Covid-19, ιδιαίτερο ενδιαφέρον αποτελεί ότι σχεδόν 1 στους 10 αναφέρει την ανυπαρξία χρήσης μάσκας ή άλλων υλικών για την κάλυψη μύτης/στόματος, αναδεικνύοντας πιθανά την έλλειψη υλικών σε κάποιες φάσεις αντιμετώπισης του ιού ενώ πάνω από 95% των επαγγελματιών υγείας αναγνωρίζουν ότι ένας κατάλληλος τρόπος να προφυλαχθούν από τον Covid-19 στο χώρο εργασίας είναι η τακτική υγιεινή των χεριών, η χρήση γαντιών, η χρήση χειρουργικής μάσκας, η χρήση ειδικού ρουχισμού, η χρήση προσωπίδας/γυαλιών και η χρήση μάσκας υψηλής αναπνευστικής προστασίας N95. Σημαντικό εύρημα της παρούσας μελέτης ήταν ότι μεγάλο ποσοστό των επαγγελματιών υγείας θεωρούν ότι ο Προσωπικός Προστατευτικός Εξοπλισμός που τους παρέχεται είναι επαρκής για την προστασία τους στην επαφή τους με ασθενείς με Covid-19 αλλά μόλις 3 στους 10 είχαν λάβει εκπαίδευση στην εργασία τους για τη χρήση των ΠΠΕ. Τα αποτελέσματα αυτά επιβεβαιώνουν ευρήματα της βιβλιογραφίας ότι οι επαγγελματίες υγείας τηρούν στην

πλειοψηφία τους τα μέτρα προσωπικής προστασίας (Liu et al., 2020; Ahmed et al., 2020; Kim et al., 2020), αλλά ταυτόχρονα επιβεβαιώνουν ότι ένα σημαντικό ποσοστό των επαγγελματιών υγείας δεν έχει λάβει εκπαίδευση στη ΠΠΕ στην εργασία του (Buselli et al., 2020; Pappa et al., 2020; Martin-Delgado et al., 2020).

Από την ανάλυση αναφορικά με το στρες που βιώνουν οι επαγγελματίες υγείας και τον τρόπο που το διαχειρίζονται, προέκυψε πως 9 στους 10 επαγγελματίες υγείας βασίζονται σε επιβεβαιωμένες πηγές πληροφοριών για να ενημερωθούν για τον Covid-19, με σκοπό να διαχειριστούν το στρες τους, 1 στους 2 παρουσιάζει διαταραχές στον ύπνο, 3 στους 4 δεν διατηρούν κανονική επαφή με οικογένεια και φιλικό περιβάλλον και 1 στους 3 απέχει από τις συνήθειες πνευματικές και θρησκευτικές δραστηριότητες. Επιπλέον, 1 στους 2 αισθάνεται ότι έχει υπερβολικό φόβο και ανησυχία για την υγεία τη δική του και των αγαπημένων του και διακατέχεται από αρνητικά συναισθήματα (λύπη, θυμό, κ.α.) για τις επιπτώσεις που μπορεί να έχει η εργασία του στο κοινωνικό του περιβάλλον. Επιπρόσθετα, οι επαγγελματίες υγείας συχνά νιώθουν κουρασμένοι, αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο να χαλαρώσουν ή να ηρεμήσουν και έχουν διαταραχές στο φαγητό, συνθήκες που επιδρούν καθοριστικά στην αποδοτικότητα τους. Συνολικά όμως, οι επαγγελματίες υγείας φάνηκε να έχουν χαμηλό επίπεδο στρες κατά την περίοδο της πανδημίας, με τη μέση τιμή για τη συνολική κλίμακα να κυμαίνεται στο 1,40. Τα αποτελέσματα αυτά δεν επιβεβαιώνουν ευρήματα της βιβλιογραφίας που έχουν αναφέρει ότι οι επαγγελματίες υγείας έχουν αυξημένα επίπεδα στρες και άγχους (Havaei et al., 2021; Pappa et al., 2021; Chatzittofis et al., 2021).

Από την ανάλυση αναφορικά με το φόβο που βιώνουν οι επαγγελματίες υγείας, προέκυψε πως 6 στους 10 αισθάνονται φόβο για τον Covid-19. Συνολικά, οι επαγγελματίες υγείας φάνηκε να έχουν χαμηλό επίπεδο φόβου σε αντίθεση με άλλες έρευνες που αναφέρουν ότι οι επαγγελματίες υγείας έχουν αυξημένα επίπεδα φόβου έναντι του ιού (Pappa et al., 2021; Hoernke et al., 2021).

Ενδέχεται βέβαια η επίδραση της πανδημίας στην ψυχική υγεία και συγκεκριμένα στο στρες και το φόβο των επαγγελματιών υγείας να παρουσιάζει σταθεροποιητική τάση με την πάροδο του χρόνου και να παρατηρείται το φαινόμενο της ψυχολογικής προσαρμογής, αποτέλεσμα που επιβεβαιώνεται και από άλλες μελέτες (Samraio, Sequeira & Teixeira, 2020; Blekas et al., 2020).

Περαιτέρω διαπιστώθηκε ότι υπάρχει σημαντική διαφορά ως προς το φύλο στα επίπεδα στρες και φόβου, με τις γυναίκες να εμφανίζουν υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με τους άνδρες, ενώ αυξημένα επίσης επίπεδα φόβου και στρες εμφάνισαν οι εργαζόμενοι υγείας με

πολυετή προϋπηρεσία επιβεβαιώνοντας έρευνες, που έχουν διαπιστώσει τις γυναίκες πιο ευάλωτες στην ανάπτυξη στρες. Επίσης, από την βιβλιογραφία προκύπτει ότι επαγγελματίες υγείας που εργάζονται σε πτέρυγες Covid-19 αναφέρουν υψηλότερα επίπεδα συμπτωμάτων στρες, κάτι που θεωρείται κατανοητό, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι εργαζόμενοι στην υγειονομική περιθαλψη και κυρίως όσοι εμπλέκονται στην πρώτη γραμμή του Covid-19, αγωνίζονται καθημερινά για να κρατήσουν ασθενείς ζωντανούς, ενώ παράλληλα εργάζονται συνεχώς εκτεθειμένοι σε πολύ επικίνδυνες καταστάσεις, οι οποίες πιθανότατα τους κάνουν να αισθάνονται ανασφαλείς κατά την εργασία τους (Di Tella et al., 2020; Blekas et al., 2020; Chatzittofis et al., 2021; Pappa et al., 2021).

ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

Οι περιορισμοί της έρευνας αφορούν κυρίως τις δυσκολίες λόγω της πανδημίας και κατά συνέπεια της ζωής διανομής των ερωτηματολογίων που περιορίσαν τον αριθμό του δείγματος. Από την άλλη τα αποτελέσματά της και οι χρήσιμες πληροφορίες που εξήχθησαν κρίνουν απαραίτητη την επίτευξη παρόμοιας μελέτης στο μέλλον με μεγαλύτερο δείγμα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι επαγγελματίες υγείας και ιδιαίτερα το νοσηλευτικό και ιατρικό προσωπικό κλήθηκαν από την πρώτη στιγμή της πανδημίας να παράσχουν υγειονομική φροντίδα. Η ραγδαία εξάπλωση του ιού SARS-Cov-2, η μόνιμη απειλή μόλυνσης, η έλλειψη επαρκούς ανάπαυσης, ο φόβος κατά την εργασία, η έλλειψη εκπαίδευσης αλλά και επαρκούς παροχής προστατευτικού εξοπλισμού καθώς και η συχνή απομόνωση από φίλους και οικογένεια, είναι παράγοντες που μπορούν να επιδράσουν αρνητικά στην ψυχική υγεία κατ' επέκταση στην αποδοτικότητα των επαγγελματιών υγείας. Τα ευρήματα της έρευνας μπορούν να βοηθήσουν στον ποσοτικό προσδιορισμό των αναγκών υποστήριξης του υγειονομικού προσωπικού και στην αναζήτηση-εύρεση προσαρμοσμένων παρεμβάσεων υπό πανδημικές συνθήκες, που ενισχύουν την ανθεκτικότητα και μετριάζουν την ευπάθεια.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

Σ.Α. Συνέλεξε και ανέλυσε τα δεδομένα και συνέβαλε στην ερμηνεία των αποτελεσμάτων και στη συγγραφή του κειμένου.

Κ.Κ. Συμμετείχε στη σύλληψη και στο σχεδιασμό της μελέτης ενώ συνέβαλε στην ερμηνεία των αποτελεσμάτων και αξιολόγησε τη συγγραφή του κειμένου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ

- Ahmady A., Raghavan V. & Jabbarkhail N. (2020). Health Worker's Perception Survey on Covid 19 – Knowledge, perception and practice survey on health workers in eight provinces of Afganistan.
- Ahorsu D., Lin C-Y., Imani V., Saffari M., Griffiths M. & Pakpour A. (2020). The Fear of COVID-19 Scale: Development and Initial Validation. *International Journal of Mental Health and Addiction* 20:1537–1545
- Ahmed J., Malik F., Bin Arif T., Majid Z., Chaudhary M. A., Ahmad J., Malik M., Khan T. M., & Khalid M. (2020). Availability of Personal Protective Equipment (PPE) Among US and Pakistani Doctors in COVID-19 Pandemic. *Cureus* 12(6), e8550.
- Blekas A., Voitsidis P., Athanasiadou M., Parlapani E., Chatzigeorgiou A. F., Skoupra M., Syngelakis M., Holeva V., & Diakogiannis I. (2020). COVID-19: PTSD symptoms in Greek health care professionals. *Psychological trauma: theory, research, practice and policy* 12(7), 812–819.
- Buselli R., Corsi, M., Baldanzi S., Chiumiento M., Del Lupo E., Dell'Oste V., Bertelloni C. A., Massimetti G., Dell'Osso L., Cristaudo A. & Carmassi C. (2020). Professional Quality of Life and Mental Health Outcomes among Health Care Workers Exposed to Sars-Cov-2 (Covid-19). *International journal of environmental research and public health* 17(17), 6180.
- Cénat J. M., Mukunzi J. N., Noorishad P. G., Rousseau C., Derivois D. & Bukaka J. (2020). A systematic review of mental health programs among populations affected by the Ebola virus disease. *Journal of psychosomatic research* 131, 109966. Advance online publication.
- Chatzittofis A., Karanikola M., Michailidou K., & Constantinidou A. (2021). Impact of the COVID-19 Pandemic on the Mental Health of Healthcare Workers. *International journal of environmental research and public health* 18(4),
- De Sio, S., Buomprisco, G., La Torre, G., Lapteva, E., Perri, R., Greco, E., Mucci, N. & Cedrone, F. (2020). The impact of COVID-19 on doctors' well-being: results of a web survey during the lockdown in Italy. *European review for medical and pharmacological sciences* 24(14), 7869–7879.
- Di Tella M., Romeo A., Benfante A., & Castelli L. (2020). Mental health of healthcare workers during the COVID-19 pandemic in Italy. *Journal of evaluation in clinical practice* 26(6), 1583–1587.
- Digby R., Winton-Brown T., Finlayson F., Dobson H. & Bucknall T. (2021). Hospital staff well-being during the first wave of COVID-19: Staff perspectives. *International journal of mental health nursing* 30(2), 440–450.
- Ejeh F. E., Saidu A. S., Owoicho S., Maurice N. A., Jauro S., Madukaji L., & Okon K. O. (2020). Knowledge, attitude, and practice among healthcare workers towards COVID-19 outbreak in Nigeria. *Heliyon* 6(11), e05557.
- Havaei F., Ma, A., Staempfli S., & MacPhee M. (2021). Nurses' Workplace Conditions Impacting Their Mental Health during COVID-19: A Cross-Sectional Survey Study. *Healthcare (Basel, Switzerland)* 9(1), 84.
- Hoernke K., Djellouli N., Andrews L., Lewis-Jackson S., Manby L., Martin S., Vanderslott S., & Vindrola-Padros C. (2021). Frontline healthcare workers' experiences with personal protective equipment during the COVID-19 pandemic in the UK: a rapid qualitative appraisal. *BMJ open* 11(1), e046199.
- Huang Z., Zhuang D., Xiong B., Deng D. X., Li H. & Lai W. (2020). Occupational exposure to SARS-CoV-2 in burns treatment during the COVID-19 epidemic: Specific diagnosis and treatment protocol. *Biomedicine & pharmacotherapy. Biomedecine & pharmacotherapy* 127, 110176.
- Kim H., Hegde S., LaFiura C., Raghavan M., Sun N., Cheng S., Rebholz C. M. & Seidemann S. B. (2021). Access to personal protective equipment in exposed healthcare workers and COVID-19 illness, severity, symptoms and duration: a population-based case-control study in six countries. *BMJ global health* 6(1), e004611.
- Koinis A., Tziaferi S. & Saridi M. Mental health problems in health professionals. *In Care Health.* 6,1:8-17.
- Krishnamoorthy Y., Nagarajan R., Saya G. K. & Menon V. (2020). Prevalence of psychological morbidities among general population, healthcare workers and COVID-19 patients amidst the COVID-19 pandemic: A systematic review and meta-analysis. *Psychiatry Research* 293, 113382.
- Liu Q., Luo D., Haase J. E., Guo Q., Wang X. Q., Liu S., Xia L., Liu Z., Yang J. & Yang B. X. (2020). The experiences of health-care providers during the COVID-19 crisis in China: a qualitative study. *The Lancet. Global health* 8(6), e790–e798.
- Martin-Delgado J., Viteri E., Mula A., Serpa P., Pacheco G., Prada D., Campos de Andrade Lourenção D., Campos Pavan Baptista P., Ramirez G., & Mira J. J. (2020). Availability of personal protective equipment and diagnostic and treatment facilities for healthcare workers involved in COVID-19 care: A cross-sectional study in Brazil, Colombia, and Ecuador. *PloS one* 15(11), e0242185.
- Orsini A., Corsi M., Santangelo A., Riva A., Peroni D., Foidelli T., Savasta S. & Striano P. (2020). Challenges and management of neurological and psychiatric manifestations in SARS-CoV-2 (COVID-19) patients. *Neurological sciences: official journal of the Italian Neurological Society and of the Italian Society of Clinical Neurophysiology* 41(9), 2353–2366.
- Pappa S., Athanasiou N., Sakkas N., Patrinos S., Sakka E., Barmpareassou Z., Tsikrika S., Adraktas A., Pataka A., Migdalas I., Gida S., & Katsaounou P. (2021). From Recession to Depression? Prevalence and Correlates of Depression, Anxiety, Traumatic Stress and Burnout in Healthcare Workers during the COVID-19 Pandemic in Greece: A Multi-Center, Cross-Sectional Study. *International journal of environmental research and public health* 18(5), 2390.
- Pappa S., Ntella V., Giannakas T., Giannakoulis V. G., Papoutsis E. & Katsaounou P. (2020). Prevalence of depression, anxiety, and insomnia among healthcare workers during the COVID-19 pandemic: A systematic review and meta-analysis. *Brain, behavior, and immunity* 88, 901–907.
- Ramacit., Barattucci, M., Ledda C. & Rapisarda V. (2020). Social Stigma during COVID-19 and its Impact on HCWs Outcomes. *Sustainability* 12(9), 3834.
- Robles R., Rodríguez E., Vega-Ramírez H., Álvarez-Icaza D., Madriga, E., Durand, S., Morales-Chainé S., Astudillo C., Real-Ramírez J., Medina-Mora M. E., Becerra, C., Escamilla R., Alcocer-Castillejos N., Ascencio L., Díaz, D., González H., Barrón-Velázquez E., Fresán A., Rodríguez-Bores L., Quijada-Gaytán J. M. & Reyes-Terán, G. (2020). Mental health problems among healthcare workers involved with the COVID-19 outbreak. *Revista brasileira de psiquiatria (Sao Paulo, Brazil: 1999)* Advance online publication.
- Sampaio F., Sequeira C., & Teixeira L. (2021). Impact of COVID-19 outbreak on nurses' mental health: A prospective cohort study. *Environmental research* 194, 110620.
- Trumello C., Bramanti S. M., Ballarotto G., Candelori C., Cerniglia L., Cimino S., Crudele M., Lombardi L., Pignataro S., Viceconti M. L. & Babore A. (2020). Psychological Adjustment of Healthcare Workers in Italy during the COVID-19 Pandemic: Differences in Stress, Anxiety, Depression, Burnout, Secondary Trauma, and Compassion Satisfaction between Frontline and Non-Frontline Professionals. *International journal of environmental research and public health* 17(22), 8358.

Πίνακας 1: Cronbach α ανά ερωτηματολόγιο

	Cronbach α
E-HEALTH	0,918
Health Worker's Perception Survey on Covid-19	0,903
	Διαχείριση Στρες
	Στρες (τον τελευταίο 1 μήνα)
FEAR OF COVID-19	0,926

Πίνακας 2. Δημογραφικά στοιχεία επαγγελματιών υγείας που συμμετείχαν στην έρευνα

		v	%
Φύλο	Άντρας	32	15.8%
	Γυναίκα	171	84.2%
Οικογενειακή Κατάσταση	Άγαμος/η	56	27.6%
	Έγγαμος/η	134	66.0%
	Διαζευγμένος	11	5.4%
	Χήρος/α	2	1.0%
Ηλικία	18-25	20	9.9%
	26-40	89	43.8%
	40-55	89	43.8%
	Άνω των 55	5	2.5%
Θέση Εργασίας / Ειδικότητα	Ειδικευμένος Ιατρός	21	10.3%
	Ειδικευόμενος Ιατρός	15	7.4%
	Νοσηλεύτης/τρια	124	61.1%
	Μαία	10	4.9%
	Προσωπικό Εργαστηρίων	14	6.9%
	Φαρμακοποιός	4	2.0%
	Κοινωνικός/η Λειτουργός	3	1.5%
	Επισκεπτής/τρια Υγείας	5	2.5%
	Άλλο	7	3.4%
Επίπεδο εκπαίδευσης	ΠΕ	41	20.2%
	ΤΕ	101	49.8%
	ΔΕ	20	9.9%
	Επιπλέον εκπαίδευση	41	20.2%
Χρόνια εργασιακής εμπειρίας	Λιγότερο από 1	10	4.9%
	1-5	32	15.8%
	5-10	27	13.3%
	10-20	76	37.4%
	Άνω των 20	58	28.6%
Ωράριο	Πρωινό	63	31.0%
	Κυκλικό	140	69.0%
Τύπος Υγειονομικής Δομής που εργάζεστε	Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο	39	19.2%
	Γενικό Νοσοκομείο	110	54.2%
	Νοσηλευτική Μονάδα	24	11.8%
	Δομή Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας	30	14.8%
Η δομή στην οποία εργάζεστε είναι δομή αναφοράς για Covid-19	Ναι	141	69.5%
	Όχι	62	30.5%

Πίνακας 3. Φόρτος εργασίας στο τμήμα εξωτερικών ιατρείων και επειγόντων περιστατικών

		v	%
Ποιος ο φόρτος εργασίας του τμήματος εξωτερικών ιατρείων (ΤΕΙ) στην παρούσα φάση:	Υπολειτουργία	73	36.0%
	Συνήθης λειτουργία	57	28.1%
	Αυξημένη λειτουργία	38	18.7%
	Πολύ αυξημένη λειτουργία και αποστολή περιστατικών σε άλλες δομές	6	3.0%
	Δεν γνωρίζω	29	14.3%
Ποιος ο φόρτος εργασίας του τμήματος επειγόντων περιστατικών (ΤΕΠ) στην παρούσα φάση:	Υπολειτουργία	35	17.2%
	Συνήθης λειτουργία	51	25.1%
	Αυξημένη λειτουργία	86	42.4%
	Πολύ αυξημένη λειτουργία και αποστολή περιστατικών σε άλλες δομές	14	6.9%
	Δεν γνωρίζω	17	8.4%

Πίνακας 4. Πηγές άντλησης πληροφοριών που χρησιμοποιούν οι επαγγελματίες υγείας

	Ναι		Όχι	
	v	%	v	%
MME	85	41.9%	118	58.1%
Κοινωνικά Δίκτυα	106	52.2%	97	47.8%
Επίσημη Ιστοσελίδα του κράτους	106	52.2%	97	47.8%
Οικογένεια – φίλοι	20	9.9%	183	90.1%
Εκπαίδευση από τη διοίκηση του νοσοκομείου που εργάζομαι	70	34.5%	133	65.5%
Άλλο	42	20.7%	161	79.3%

Πίνακας 5. Γνώσεις επαγγελματιών υγείας αναφορικά με τον Covid-19

	Ναι		Όχι	
	v	%	v	%
Τα συμπτώματα του Covid-19 εμφανίζονται σε 2-14 ημέρες.	188	92.6%	15	7.4%
Ο Covid-19 είναι θανατηφόρος.	145	71.4%	58	28.6%
Ο αντιγριπικός εμβολιασμός είναι επαρκής για την πρόληψη του Covid-19.	21	10.3%	182	89.7%
Κατά την έξαρση είναι ασφαλές να τρως καλομαγειρεμένο και προσεγγμένο κρέας.	120	59.1%	83	40.9%
Οι ασθενείς θα πρέπει να μοιράζονται το ταξιδιωτικό τους ιστορικό με τους επαγγελματίες υγείας.	196	96.6%	7	3.4%
Απολύμανση του χώρου και του εξοπλισμού σε ανοιχτές αγορές (λαϊκές αγορές, ψαραγορές, κ.α.) τουλάχιστον 1 φορά την ημέρα.	182	89.7%	21	10.3%
Το πλύσιμο των χεριών με σαπούνι και νερό μπορεί να βοηθήσει στην αποτροπή της μετάδοσης του ιού.	197	97.0%	6	3.0%

Πίνακας 6. Μέτρα προφύλαξης από πιθανή μόλυνση από Covid-19

	Ναι		Όχι	
	v	%	v	%
Γάντια	200	98.5%	3	1.5%
Χειρουργική μάσκα	194	95.6%	9	4.4%
Ειδικός ρουχισμός μιας χρήσης (ρόμπα χειρουργείου, ειδική στολή)	198	97.5%	5	2.5%
Προσωπίδα / γυαλιά	202	99.5%	1	0.5%
Τακτική υγιεινή χεριών	203	100.0%	0	0.0%
Μάσκα υψηλής αναπνευστικής προστασίας (N95)	187	92.1%	16	7.9%

Πίνακας 7. Επάρκεια Προσωπικού Προστατευτικού Εξοπλισμού (ΠΠΕ)

		v	%
Θεωρείτε ότι ο ΠΠΕ, που σας διατίθεται, είναι επαρκής για την προστασία σας στην επαφή σας με ασθενείς με Covid-19;	Δεν είμαι καθόλου σίγουρος/η	32	15.8%
	Λίγο σίγουρος/η	24	11.8%
	Κάπως σίγουρος/η	62	30.5%
	Σίγουρος/η	68	33.5%
	Απόλυτα σίγουρος/η	17	8.4%

Πίνακας 8. Εκπαίδευση σε ΠΠΕ

		v	%
Έχετε λάβει επίσημη εκπαίδευση στη χρήση του προτεινόμενου ΠΠΕ στην εργασία σας?	Ναι, στην έναρξη της απασχόλησής μου στην τρέχουσα εργασία μου.	28	13.8%
	Ναι, εντός των τελευταίων 6 μηνών, λόγω της πανδημίας Covid-19.	100	49.3%
	Ναι, σε κάποια άλλη στιγμή αλλά όχι τους τελευταίους μήνες	24	11.8%
	Όχι	51	25.1%

Πίνακας 9. Επαγγελματίες υγείας και διαχείριση στρες κατά την διάρκεια του Covid-19

	Ναι		Όχι	
	v	%	v	%
Βασίζεστε σε επιβεβαιωμένες πηγές πληροφοριών για να ενημερωθείτε για τον Covid-19.	195	96.1%	8	3.9%
Παίρνετε τακτικά βαθιές αναπνοές και έχετε τακτικά διάλειμμα από την εργασία σας για να συγκεντρωθείτε σε ασκήσεις αναπνοής.	39	19.2%	164	80.8%
Κοιμάστε περισσότερο, λιγότερο ή το ίδιο με το συνηθισμένο.	119	58.6%	84	41.4%
Διατηρείτε κανονική επαφή με οικογένεια και φιλικό περιβάλλον.	56	27.6%	147	72.4%
Θα σκεφτόσασταν να λάβετε ψυχολογική υποστήριξη, αν αυτή ήταν διαθέσιμη.	97	47.8%	106	52.2%
Διατηρείτε τις συνήθειες θρησκευτικές ή πνευματικές σας δραστηριότητες.	68	33.5%	135	66.5%
Αισθάνεστε ότι έχετε υπερβολικό φόβο και ανησυχία για τη δική σας υγεία και των αγαπημένων σας.	96	47.3%	107	52.7%
Αισθάνεστε λύπη, θυμό ή εκνευρισμό, επειδή οι φίλοι ή οι αγαπημένοι σας έχουν αδικαιολόγητους φόβους ότι θα έρθουν αντιμέτωποι με την ασθένεια από την επαφή μαζί σας λόγω της δουλειάς σας.	104	51.2%	99	48.8%

Πίνακας 10. Αντιμετώπιση στρεσογόνων καταστάσεων κατά τη διάρκεια του Covid-19

	Μέση Τιμή (MT)	Τυπική Απόκλιση (TA)
Νιώθω κουρασμένος-η.	2.68	1.06
Δυσκολεύομαι να χαλαρώσω ή να ηρεμήσω.	2.40	1.09
Δυσκολεύομαι να σκεφτώ καθαρά.	1.23	1.09
Έχω πόνο στην πλάτη και τον αυχένα ή άλλο χρόνιο πόνο που σχετίζεται με ένταση.	1.59	1.31
Χρησιμοποιώ καφεΐνη ή νικοτίνη περισσότερο από το κανονικό.	1.49	1.32

Πίνακας 11. Φόβος επαγγελματιών υγείας για τον Covid-19

	v	%
Νιώθετε φόβο για το νέο κορονοϊό Covid-19;	Ναι	64.0%
	Όχι	36.0%

Πίνακας 12. Φόβος επαγγελματιών υγείας για θέματα που αφορούν τον Covid-19 (0=Διαφωνώ Απόλυτα, 4=Συμφωνώ απόλυτα)

	Μέση Τιμή (MT)	Τυπική Απόκλιση (TA)
Νιώθετε φόβο για το νέο κορονοϊό Covid-19;	1.36	0.48
Φοβάμαι πολύ τον κορονοϊό	1.90	1.13
Νιώθω άβολα όταν σκέφτομαι τον κορονοϊό.	1.62	1.15
Τα χέρια μου ιδρώνουν όταν σκέφτομαι τον κορονοϊό.	0.64	0.85
Φοβάμαι ότι θα χάσω τη ζωή μου από τον κορονοϊό.	1.04	1.03
Όταν παρακολουθώ νέα και ιστορίες για τον κορονοϊό στα ΜΜΕ, γίνομαι νευρικός/ή ή αγχώδης.	1.41	1.26
Δεν μπορώ να κοιμηθώ επειδή ανησυχώ ότι θα μολυνθώ από τον κορονοϊό.	0.64	0.90
Έχω ταχυκαρδία και ταχυπαλμία όταν σκέφτομαι ότι μπορεί μολυνθώ από κορονοϊό.	0.74	1.00

Πίνακας 13. Συσχέτιση επιπέδου στρες και φόβου των επαγγελματιών υγείας

		Φόβος	Στρες
Φόβος	r	1	.565*
	p		.000
	N	203	203
Στρες	r	.565*	1
	p	.000	
	N	203	203

*pearson correlation

Πίνακας 14. Συσχέτιση επιπέδου στρες και φόβου των επαγγελματιών υγείας ως προς το φύλο

	Φύλο				t	p
	Άντρας		Γυναίκα			
	ΜΤ	ΤΑ	ΜΤ	ΤΑ		
Φόβος	0.7	0.6	1.2	0.8	-3.269	0.001*
Στρες	0.9	0.7	1.5	0.9	-3.407	0.001*

*t-test

Πίνακας 15. Συσχέτιση επιπέδων στρες και φόβου των επαγγελματιών υγείας ως προς την προϋπηρεσία

		Φόβος		Στρες		F	p
		ΜΤ	ΤΑ	ΜΤ	ΤΑ		
Χρόνια εργασιακής εμπειρίας	Λιγότερο από 1	1.3	1.0	1.5	1.1	F=3.205 p=0.014*	F=2.497 p=0.044*
	1-5	0.9	0.7	1.4	0.8		
	5-10	0.9	0.7	1.3	0.8		
	10-20	1.4	0.9	1.6	0.9		
	Άνω των 20	1.1	0.7	1.2	0.7		

*ANOVA

Πίνακας 16. Συσχέτιση επιπέδων στρες και φόβου των επαγγελματιών υγείας ως προς το αν φρόντιζαν ασθενείς με COVID

	Έχετε παράσχει φροντίδα σε επιβεβαιωμένο ασθενή με Covid-19;						F	p
	Ναι		Όχι		Δε γνωρίζω			
	ΜΤ	ΤΑ	ΜΤ	ΤΑ	ΜΤ	ΤΑ		
Φόβος	1.2	0.9	1.1	0.7	0.9	0.6	1.826	0.164*
Στρες	1.5	0.8	1.3	0.9	1.1	0.8	3.301	0.039*

*ANOVA

The health professionals and SARS-Cov-2 pandemic. Occupational performance and mental health

Aikaterini Stauropoulou¹, Konstantinia Karathanasi²

1. RN, Amaliada General Hospital
2. Dr, Educational Staff, Hellenic Open University

ABSTRACT

Introduction: World Health Organization has designated 2021 as the International Year of Health Care Workers, recognizing the impact of the pandemic on their mental and physical health.

Purpose: Investigating the impact of Covid-19 pandemic on mental health and professional performance of Greek National Health System health professionals.

Material and Method: Online non-experimental quantitative cross-sectional study of 203 health care workers with a questionnaire that included a) the Health Worker's Perception Survey on Covid-19 b) the Fear of Covid-19 questionnaire and c) the e-health questionnaire. Statistical analysis was carried out by SPSS – version 25, parametric t-test and one-way ANOVA tests were used while the level of statistical significance was set at 0.05.

Results: Continuous information and the provision of Personal Protective Equipment had significant role in the performance of health professionals. The results did not show high levels of stress (M.T.=1.40) and fear (M.T.=1.14). Women presented higher levels of stress and fear compared to men ($p=0.001$), while health professionals who deal exclusively with the care of Covid-19 patients, had higher levels of stress ($p=0.039$). Also, respondents with ≥ 10 years of work showed greater levels of fear ($p=0.014$) and stress ($p=0.044$) than those with ≤ 10 years.

Conclusions: Information, availability of Personal Protective Equipment and the observance of protection measures, are some important factors that during pandemic, have a decisive effect on health care workers' efficiency and levels of fear and stress.

Key words: fear, healthcare professionals, pandemic, professional performance, stress

Corresponding author: Konstantinia Karathanasi
e-mail: k.karathanasi@gmail.com

Date of submission: 18/12/2022
Publication date: June 2023

Citation: Stauropoulou A. & Karathanasi K. (2023). The health professionals and SARS-Cov-2 pandemic. Occupational performance and mental health. *Hellenic Journal of Nursing Science* 16(2): 5-16, <https://doi.org/10.24283/hjns.202321>